

Центр політико-правових реформ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

№ 11/2018 (вересень 2018)

Щомісячний інформаційний бюлетень Центру політико-правових реформ (далі - ЦППР) присвячено аналізу реформування держави, зокрема у сферах парламентаризму та виборів, конституційної та судової реформ, державної служби, протидії корупції тощо. Мета видання - підвищення рівня експертної обізнаності громадян та посилення їхньої спроможності впливати на органи державної влади з метою прискорення демократичних реформ та встановлення належного урядування в Україні.

www.pravo.org.ua

КОНСТИТУЦІЯ

- Парламенту необхідно врегулювати процес проведення всеукраїнського референдуму
- Закріплення євроатлантичних намірів у Конституції

ПРОТИКОРУПЦІЇ

- Адміністративний суд визнав протиправними оперативно-розшукові дії детективів НАБУ щодо Борислава Розенблата

ДОБРОЗИЧЛИВА АДМІНІСТРАЦІЯ

- Мін'юст визначився, як надаватиме послуги РАЦС через ЦНАП

UPLAN

- У Києві відбулася стратегічна сесія Громадської мережі публічного права та адміністрації UPLAN

СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

- Стали відомі імена конкурсантів до Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду
- Почали звільняти суддів, які не пройшли кваліфікаційне оцінювання
- Верховний Суд скасував положення Регламенту Вищої кваліфікаційної комісії, які блокували роботу ГРД

АНОНСИ

1. Круглий стіл «Депутатський імунітет та індемнітет. Зміни до Конституції» (4 жовтня, м. Київ)
2. Експертне обговорення звіту про поліцейські комісії в Україні (Дніпро, Одеса, дати уточнюються)

ЧЕСНІ ОРГАНИ ПРАВОПОРЯДКУ

- Парламент зробив крок до спрощення порядку проведення експертиз у кримінальних провадженнях
- Президент вніс проект Закону про адвокатуру, який може заблокувати кримінальні розслідування
- Парламентський комітет рекомендував проект Закону про кримінальні проступки до ухвалення в цілому

Інформаційний бюлетень створено за підтримки Європейського Союзу. Зміст публікації не є відображенням офіційної позиції Європейського Союзу.

www.pravo.org.ua

КОНСТИТУЦІЯ

Парламенту необхідно врегулювати процес проведення всеукраїнського референдуму

Конституційний Суд визнав Закон «Про всеукраїнський референдум» неконституційним у цілому, проте Парламент не поспішає виправити свою помилку та встановити конституційну процедуру проведення референдумів. П'ять місяців українці позбавлені можливості реалізувати своє конституційне право на участь у всеукраїнському референдумі.

Наразі в Парламенті зареєстровані законопроекти, що пропонують врегулювати ці процеси. Зокрема, ще 23 червня 2015 року зареєстрований проект Закону про всеукраїнський референдум № 2145а. Він пропонує закріпити на законодавчому рівні положення щодо підготовки та проведення всеукраїнського референдуму відповідно до вимог Конституції, з урахуванням рекомендацій Європейської комісії за демократію через право (Венеціанської комісії) Ради Європи. Оскільки минуло майже три роки з моменту реєстрації, виникла необхідність його доопрацювання, що й здійснила робоча група влітку цього року.

На круглому столі «Проблеми законодавчого забезпечення проведення референдумів в Україні», який проходив 24 вересня в Комітеті Верховної Ради з питань правової політики та правосуддя, обговорювалися наслідки Рішення Конституційного Суду № 4-р/2018, яким і було визнано неконституційним Закон України «Про всеукраїнський референдум» 2012 року. Члени робочої групи представили доопрацьований проект Закону № 2145а та провели дискусію щодо основних питань референдумного законодавства.

Експертна спільнота наголошує на необхідності ухвалення нового закону до початку президентських виборів. Це дозволить забезпечити реалізацію консти-

туційного права громадян на участь у всеукраїнському референдумі та уникнути спекуляцій щодо референдуму в межах передвиборчих кампаній кандидатів у президенти України.

Закріплення євроатлантичних намірів у Конституції

У вересні Президент вніс до Верховної Ради України [проект](#) Закону про внесення змін до Конституції України № 9037 (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Парламент проголосував за направлення президентського проекту до Конституційного Суду для отримання висновку про його відповідність статтям 156, 157 Конституції України.

У пояснювальній [записці](#) до проекту наголошується, що закріплення «правової визначеності курсу України на членство в ЄС і НАТО мобілізуватиме українське суспільство і українську владу та сприятиме реформам, спрямованим на досягнення критеріїв повноправного членства в ЄС і НАТО». На жаль, мобілізація суспільства, на якій неодноразово наголошувалося, ускладнюється відсутністю обговорень конституційних змін з експертною громадськістю та широкого громадського обговорення. Ці зміни не були предметом розгляду Конституційної комісії.

Повністю підтримуючи європейський та північноатлантичний вектори руху України, звертаємо увагу, що євроінтеграція та внесення змін до Конституції України є різними процесами. І вкотре наголошуємо на необхідності широкого громадського обговорення конституційних змін до внесення у Парламент, на етапі їхнього напрацювання. Конституція – це акт установчої влади, що належить Українському народу.

ДОБРОЗИЧЛИВА АДМІНІСТРАЦІЯ

Мін'юст визначився, як надаватиме послуги РАЦС через ЦНАП

Минув майже рік відтоді, як закріплений у Розпорядженні Кабміну [№ 523-р](#) в оновленій редакції перелік адмінпослуг органів виконавчої влади, які надаються через центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), був доповнений послугами з реєстрації актів цивільного стану (РАЦС). І тільки у вересні цього року [оприлюднений](#) Наказ Мін'юсту [№ 2825/5](#) про організаційні аспекти надання цих послуг через ЦНАП. Він вносить зміни до інших актів Мін'юсту, що стосуються надання послуг з РАЦС.

Серед ключових положень нового Наказу:

- послуги з РАЦС надаватимуться через ЦНАП з 1 жовтня 2018 року, але не раніше впровадження доопрацьованого програмного забезпечення Державного реєстру актів цивільного стану громадян у промислову експлуатацію;
- визначено міста та райони, у яких послуги РАЦС надаватимуться через ЦНАП. Вочевидь, кожне наступне місто чи район повинні окремо звертатися до Мін'юсту для внесення їх у відповідний перелік;
- адміністратори ЦНАП прийматимуть заяви та документи від заявників на послуги РАЦС, роз'яснюватимуть умови та порядок проведення такої реєстрації;
- заяву формує та реєструє адміністратор ЦНАП засобами програмного забезпечення ДРАЦС, на якій заявник за умови відсутності зауважень проставляє свій підпис;
- у разі подання заяви та документів для реєстрації шлюбу адміністратор ЦНАП призначає день та час його реєстрації з урахуванням побажань наречених;

- ЦНАП передає заяву та документи для послуги РАЦС до відділу ДРАЦС відповідного територіального управління юстиції на розгляд та зберігання. Заява про реєстрацію народження або смерті та документи передаються в день звернення заявника або не пізніше наступного робочого дня у разі отримання їх у позаробочий час відділу;

- перебіг строку для надання послуги починається з дня реєстрації заяви особи адміністратором ЦНАП у Державному реєстрі актів цивільного стану;

- ЦНАП забезпечує отримання заявником свідоцтва про народження, смерть, письмової відмови в реєстрації акта цивільного стану, висновку про надання дозволу на зміну імені чи про відмову в його зміні не пізніше наступного робочого дня з дня завершення у відділі ДРАЦС усіх дій для оформлення того чи іншого документа з вищезазначених.

Такий акт Мін'юсту дійсно важливий для ЦНАП, адже він визначає, що саме має робити адміністратор ЦНАП та як ЦНАП взаємодіє з відділами ДРАЦС під час надання цих послуг.

Водночас суттєвого прогресу цей Наказ, мабуть, не забезпечить, оскільки надання послуг РАЦС у ЦНАП потребуватиме двох візитів громадянина: подати заяву і потім забрати результат.

Євген Школьній, експерт ЦППР: «Звичайно, це добре, що Мін'юст принаймні частково готовий надавати послуги з РАЦС через ЦНАП та розробив для цього «інструкцію». Але є ризики, що через ЦНАП ці послуги надаватимуться довше та потребуватимуть двох візитів особи, оскільки документи заявників треба буде перевозити з офісу ЦНАП і назад. Тому слід нагадати, що послуги РАЦС треба повністю віддати місцевому самоврядуванню, ухваливши законопроект №6150».

СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Стали відомі імена конкурсантів до Верховного Суду та Вищого антикорупційного суду

2 серпня Комісія оголосила конкурс на зайняття 78 посад суддів [Верховного Суду](#) (ВС) та 39 – [Вищого антикорупційного суду](#) (ВАС).

ВККС України [повідомила](#), що станом на 24 вересня вона отримала 1001 заяву з пакетами документів, з них 659 – для участі у конкурсі до ВС та 342 – до ВАС. Тобто наразі конкурс становить 8 та 9 осіб до кожного суду відповідно.

Крім того, Комісія [повідомила](#) імена 12 кандидатів до Громадської ради міжнародних експертів, яка братиме участь у формуванні суддівського корпусу ВАС.

Почали звільняти суддів, які не пройшли кваліфікаційне оцінювання

25 вересня Вища рада правосуддя [звільнила](#) перших 5 суддів у зв'язку з невідповідністю займаним посадам, встановленою під час кваліфікаційного оцінювання.

Нагадаємо, що кваліфікаційне оцінювання на відповідність займаній посаді повинні пройти всі судді, призначені на посаду до набрання чинності [Законом](#) України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», тобто до 30 вересня 2016 року.

Згідно з інформацією, [наданою](#) Комісією, станом на 17 вересня 134 судді не відповідають займаній посаді (з них 84 – не склали іспит, а 50 – не пройшли співбесіду). Це відповідно 5% і 3% від кількості суддів, які проходили оцінювання.

Експерт ЦППР Роман Куйбіда [вважає](#): «Такий незначний результат свідчить про консервування всіх негативних явищ у судовій системі – кругової поруки, виконання політичних замовлень, толерування різних проявів недоброчесності».

Верховний Суд скасував положення Регламенту Вищої кваліфікаційної комісії, які блокували роботу ГРД

У грудні 2017 року Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС) внесла [зміни](#) до Регламенту та доповнила його положеннями, що обмежують діяльність Громадської ради доброчесності (ГРД).

Ці зміни стали однією з причин, чому ГРД вийшла з процедури кваліфікаційного оцінювання суддів, а співкоординатор ГРД подав позов до суду про їх скасування.

18 вересня Верховний Суд [частково задовольнив](#) позов та скасував окремі пункти Регламенту, які, зокрема, встановлювали вимоги до змісту інформації / висновку ГРД та наділяли Комісію правом залишати їх без розгляду. Суд дійшов висновку, що закон не передбачає право Комісії залишати без розгляду інформацію / висновки ГРД або не досліджувати їх. Рішення ще не набуло чинності.

Експерт ЦППР Роман Смалюк: «Набуття рішенням суду чинності засвідчить несправедливість результатів оцінювання суддів, щодо яких Комісія відхилила негативні висновки ГРД, керуючись незаконними пунктами Регламенту».

ЧЕСНІ ОРГАНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Парламент зробив крок до спрощення порядку проведення експертиз у кримінальних провадженнях

18 вересня Верховна Рада ухвалила в першому читанні [проект](#) Закону про здійснення судово-експертної діяльності № 8336.

Законопроект спрямований на вирішення проблем, спричинених Законом від 3 жовтня 2017 року. Наразі тільки суд має повноваження з призначення експертиз. Це позбавляє сторону захисту змагального права на самостійне залучення експертів, а також змушує обвинувачення очікувати на дозвіл суду для проведення експертизи, зокрема для встановлення причин смерті.

Водночас підтриманий у першому читанні проект неповністю вирішує зазначені проблеми. Зокрема, у держави залишиться монополія на проведення експертиз, а суд і надалі матиме право призначати поширені експертні дослідження – економічні, товарознавчі тощо.

Вказану непослідовність слід виправити перед другим читанням цього проекту в Парламенті.

Президент вніс проект Закону про адвокатуру, який може заблокувати кримінальні розслідування

6 вересня Президент вніс до Парламенту [проект](#) Закону про адвокатуру № 9055 і визначив його невідкладним.

Необхідність нового закону зумовлена змінами до Конституції від 2 червня 2016 року, які закріпили нові засади діяльності адвокатури та адвокатську «монополію» на захист від кримінального обвинувачення.

Проект передбачає багато положень, які несуть небезпеку блокування кримінальних розслідувань. Зокрема:

- новий принцип неприпустимості зловживання правами може створити додаткові можливості для порушень прав сторони захисту;
- надання адвокатам права самостійно допитувати свідків може призвести до суттєвого затягування розслідування;
- надання стороні захисту права ініціювати проведення обшуку призведе до збільшення кількості безпідставних обшуків і ще більшого обмеження прав людини.

Зазначені новації до КПК потрібно переглянути на предмет доцільності та відповідності засадам кримінального провадження.

Парламентський комітет рекомендував проект Закону про кримінальні проступки до ухвалення в цілому

20 вересня профільний парламентський комітет розглянув [проект](#) Закону про спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень № 7279-д і рекомендував його до ухвалення Верховною Радою в цілому.

Передбачені проектом зміни до КПК містять серйозні порушення прав і свобод людини, а саме:

- права на особисту свободу – внаслідок запровадження нових підстав для затримання осіб, які прямо суперечать Конституції;
- принципу юридичної визначеності – через можливість опитування осіб і вилучення знарядь та засобів до початку офіційного розслідування;

- права на захист у спрощеному провадженні, де тепер уже не потрібна участь захисника і згода потерпілого;

- презумпції невинуватості, адже основною метою спрощеної процедури розслідування проступків стане підштовхування підозрюваного до визнання вини.

Проект Закону в нинішній редакції необхідно відхилити, оскільки він потребує значного доопрацювання в частині змін до КПК у напрямку узгодження з вимогами Конституції України і європейськими стандартами.

Центр політико-правових реформ

ПРОТИКОРУПЦІЇ

Адміністративний суд визнав протиправними оперативно-розшукові дії детективів НАБУ щодо Борислава Розенבלата

20 вересня Окружний адміністративний суд міста Києва [визнав протиправними](#) оперативно-розшукові дії детективів Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), погоджені з прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), щодо народного депутата Борислава Розенבלата у т. зв. «бурштиновій справі».

У рішенні стверджується, що детективи НАБУ та прокурори САП безпідставно вчиняли дії щодо здійснення кримінального переслідування Б. Розенבלата поза межами відповідного кримінального провадження та без дотримання законодавчих вимог щодо необхідності забезпечення депутатської недоторканності. Тобто без отримання згоди Парламенту на притягнення Б. Розенבלата до кримінальної відповідальності, що, зокрема, призвело до протиправного втручання в його особисте та сімейне життя.

На думку експертів ЦППР, розглядаючи позов Б. Розенבלата, Окружний адміністративний суд міста Києва вийшов за межі своїх повноважень, оскільки всі питання та проблеми реалізації кримінального провадження (зокрема, обумовлені відносинами «державний орган – особа») мають вирішувати слідчий суддя чи суд у межах відповідного кримінального провадження.

Якщо рішення адміністративного суду міста Києва не буде скасоване, то в подальшому цей «механізм» використовуватимуть особи, що притягуються до кримінальної відповідальності, з метою її уникнення, паралізації кримінальних проваджень та вихолощення зібраної доказової бази. Практично будь-яку дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора можна буде оскаржити в порядку адміністративного чи іншого судочинства. Особливо це зручно для ТОП-чиновників, які завжди знайдуть «лояльного» до себе суддю адміністративного суду.

Якщо говорити не про процедуру, а про зміст рішення, то з позиції фахівців ЦППР у цій справі не допущено порушення гарантій депутатської недоторканності Б. Розенבלата, оскільки він не був притягнутий до кримінальної відповідальності, заарештований чи затриманий.

Водночас експерт ЦППР Микола Хавронюк звертає увагу: «Рішення суду іншої юрисдикції не є доказом, не містить доказів і не має безпосереднього впливу на доказову базу. Питання про допустимість / недопустимість доказів, зібраних у кримінальному провадженні, вирішує тільки той суд, який розглядає справу «по суті». Тому визнання адміністративним судом протиправними тих чи інших дій слідчих, детективів або прокурорів у межах кримінального провадження ще не означає, що докази, зібрані за допомогою цих дій, будуть визнані судом недопустимими».

UPLAN

У Києві відбулася стратегічна сесія Громадської мережі публічного права та адміністрації

5-6 вересня у Києві відбулася стратегічна сесія Громадської мережі публічного права та адміністрації UPLAN – регіональної мережі аналітичних центрів у містах Львів, Одеса, Харків та Дніпро, яка була заснована у жовтні 2017 року Центром політико-правових реформ. До планування подальшої діяльності регіональних аналітичних центрів долучилися регіональні експерти.

Керівники основних напрямів роботи Мережі коротко окреслили здобутки ЦППР у ключових реформах, а також поділилися баченням розвитку місцевих організацій та регіональних експертів.

Натомість регіональні координатори та комунікаційні менеджери поділилися власним досвідом співпраці з органами місцевої влади, засобами масової інформації та експертами.

«Для цього й функціонує Мережа UPLAN: щоб впливати на реформування України якісно, швидко і у співпраці. На трьох рівнях – центральному, регіональному, місцевому», – зазначив голова правління Центру політико-правових реформ Ігор Коліушко.

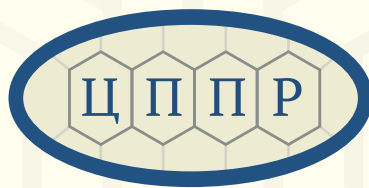
Експерти визначили основні потреби для подальшого розвитку місцевої аналітики. Зокрема, ішлося про необхідність залучати нові формати для поширення експертної думки та пошук нових шляхів для того, щоб зацікавити складними реформами пересічних громадян та місцеву владу.

Окрім визначення базових позицій спільної діяльності Мережі, учасники стратегічної сесії працювали над проектом робочого плану на 2018-2019 рр. Він включає як проведення публічних заходів, так і роботу над ґрунтовними аналітичними продуктами («білі» та «зелені» книги реформ, моніторинг реалізації законодавчих змін тощо).

Стратегічна сесія Громадської мережі публічного права та адміністрації UPLAN

Центр політико-правових
реформ

e-mail: centre@pravo.org.ua

тел.: +38 044 278 03 17

+38 044 278 03 72

факс: +38 044 278 16 55

м.Київ, вул.Хрещатик 4, оф. 13, поштовий індекс: 01001

www.facebook.com/pravo.org.ua/

www.pravo.org.ua

